

רוחות מלחמה

שמוליק שפירא, מנהל אגף ביטחון ובטיחות ברשות הטבע והגנים, מספר על ימי המלחמה הקשים בצפון, על שגרת היום שהופרה, ועל ההתמודדויות החדשות שהצריכו עבודה ללא לאות, וכמובן, את עזרת החברים, עובדי רשות מכל רחבי הארץ, שהגיעו לעזור

כתיבה וצילום / שמוליק שפירא

משמר הכרמל בדרום. שגרת העבודה נדמה. עובדי האתרים שנסגרו בפקודה נאלצו לשהות במקלטים עם המשפחה; פעילות הפיקוח האזורי והתנועה בשטח המופגז נאסרו; ובמקביל, גייסו רבים מעובדי הרשות בצו 8. אחד היעדים שטווחו על ידי חיזבאללה היה הר מירון ועקב מטחי הטילים, פרצה שריפה שפגעה בתחום שמורת הטבע. האש אחזה בחורש הטבעי הממוקם במדרון תלול שהגישה אליו קשה ביותר. הראשונים לטפל בשריפה היו פקחי מרחב גליל עליון, בסיוע מכבי אש ומטוסי כיבוי. במהלך עבודה מאומצת הושגה, לקראת החשכה שליטה מסוימת באש. בבוקר שלמחרת, היקף הנפילות הדל ופגע בצפת, בחצור, בנהריה וביישובים נוספים. כוחות כיבוי האש הונחו לטפל ביישובים וכך נותרו עובדי הרשות לבדם במלחמה בשריפה בהר מירון. הצוותים עבדו יום ולילה, תוך כדי הפגזות נוספות באותו אזור שגרמו גם הן לשריפות חדשות וסיכנו את העובדים שעסקו בכיבוי.

לאומיים המשתרעים על שטח של 1.3 מיליון דונם. רובם המכריע הוא שטחים ירוקים הכוללים חורש טבעי, בתה ושטחים עשבוניים והם מהווים מוקדי משיכה לביקור, טיול ושהייה בטבע ונכס לאומי יקר שאין לו תחליף. ראוי לציין שהמלחמה פרצה בשיא עונת החופש ואתרי הצפון משמשים לביילוי החופשה המשפחתית. ביום הראשון עדיין לא נקלטה העובדה שאנו במלחמה והיה ניסיון להתאים את הפעילות באתרים למצב החדש, אולם בתוך שעות מספר, לא היה מנוס אלא להחליט באחת על הפסקת כל הפעילויות שתוכננו להמוני המבקרים בשמורות ובגנים על ידי מרכזי ההדרכה והחינוך, מערך הפיקוח והאתרים קולטי הקהל. לא חלפו 24 שעות וכל הגליל מקו עכו, כרמיאל, עמידע וצפון הגולן הוגדר על ידי פיקוד העורף כקו עימות והנחה על הפסקת פעילות ועל שהייה במקלטים. בעקבות המצב, נסגרו 21 שמורות וגנים קולטי קהל, מקלעת נמרוד בצפון ועד חוות

ביום רביעי בבוקר 12 ביולי, במהלך דיון במשרדי הקרן קיימת לישראל (קק"ל) באשתאול על אפיון כבאית ייעודית לשריפות חורש ויער, זמזם הביפר ודיווח על חטיפת שני חיילים בגבול הצפון. בעוד אנו מנסים לעכל את ההודעה, ומטר הודעות ביפר דיווחו על ירי כבד של מרגמות וקטיושות לעבר כל הגליל. בזמן כתיבת שורות אלה, חלפו להם 33 ימים של לחימה קשה בעורף ובחזית ורבות דובר על השלכותיה המדיניות והכלכליות, אך אנו לא נעסוק בכך. את המלחמה בחרתי להציג בפניכם מזווית אחרת, כזו העוסקת בסיפור לחימתם של שומרי הטבע בצמצום ובמזעור הנזקים לערכי הטבע, הנוף והמורשת, תוך מסירות רבה, דבקות במשימה וסיכון עצמי.

היערכות מחדשת

מחוז הצפון של רשות הטבע והגנים פרוש מהחרמון בצפון ועד נחל חדרה בדרום. בתחומו 272 שמורות טבע ו-64 גנים

כ־30 אלף דונם עלו באש, מתוכם כ־20 אלף שמורות טבע

ימי המלחמה. הנציג תיאר את הפעילות, השתתף בהערכת המצב היומית עם מפקד המחוז והעביר התרעות ודיווחים על נפילות בשטח. כדי להבטיח מניעת פריצות וחבלה בשמורות ובגנים קולטי הקהל שנסגרו, נקבעו צוותים שפקדו את האתרים פעמיים ביום כדי לוודא שאין פגיעה מכל סוג שהוא, למרות היעדר נוכחות קבועה. חשוב לציין שהתושבים הונחו לשהייה במקלטים אך, לצערנו, היו גם גילויים של פריצות וגניבות במהלך המלחמה ובגן לאומי בית שערים נגבו מחשבים וציוד. כמו כן התבצעו עבירות ציד, כריתה ודיג לא חוקי, עקב היעדר פיקוח בשטח. מתוך כ־4,000 קטיושות שנוח במהלך המלחמה, 3,000 נפלו בשטחים פתוחים וגרמו לשריפות במקומות קשים לנגישות קרקעית. כדי להתמודד עם בעיה קשה זו, היה צורך בהפעלת מטוסי כיבוי. בשנה רגילה, הקרן לכיבוי אווירי (המורכבת מנציג נציב כבאות והצלה, קרן קיימת לישראל ורשות הטבע והגנים), מפעילה את המטוסים בהיקף ממוצע של כ־300 שעות, משתמשת בכי

עובדי רשות מכל הארץ לעזור. במסגרת זו שובצו עובדים כצוותי משימה לכיבוי המורכבים משלושה עובדים, רכב רב מינוע וגרור כיבוי. הצוותים התייצבו בשני מוקדי פעולה, האחד בשמורת טבע נחל עמוד והשני בשמורת טבע יהודיה. כוחות אלה – שהגיעו מאילת, מכתש רמון, ערבה, נגב, שפלה והר, וכללו גורמי שטח ומטה רשות – כולם שובצו למשימה זו למשך 48 שעות ואף יותר. צוותים אלה תגברו את הצוותים הקבועים של מחוז הצפון בגליל ובגולן. בנוסף, הוקמו צוותי כוננות במרחב עמקים ומרחב כרמל והסיירת הירוקה שהופעלו על פי הצורך. שיטת הפעולה היתה זיהוי מיקום הנפילות על ידי תצפיות קרקעיות ואוויריות. אם פרצה שריפה עקב נפילה בשמורת טבע וגן לאומי, נעשתה פנייה לגורמי צה"ל ורק לאחר שאושר, יצאו הצוותים לפעולות הכיבוי בשטח כשהם מצוידים באפודי מגן ובקסדות להגנה על חייהם. במקביל, שובץ נציג רשות במש"ט המחוז הצפוני של המשטרה שפעל במשך כל

כעבור שלושה ימי לחימה מאומצים, בסיוע צוות ממחוז מרכז והסיירת הירוקה ובסיוע מטוסי הכיבוי, כובתה השריפה בהר מירון. בהערכת הנזקים התברר שהאש כילתה כ־2,000 דונם חורש אלונים ואלות ופגעה בבית גידול שלם ובו חיות בר שנפגעו מהאש ומהחום הרב. במהלך השבת (היום הרביעי למלחמה) התגברו הנפילות ובעקבות כך פרצו שריפות רבות בשמורת נחל עמוד, שמורת נחל ראש פינה, נחל צבעון, נחלי צפון הגולן, מבניאס תחתון וחורשת טל, פקיעין, יחיעם, נחל כזיב ובצת. מחוץ לשמורות נפגעו יערות רבים ושטחי בור. בנסיבות אלה היה ברור שיש להיערך למצב החדש בדחיפות ולתת עדיפות ראשונה למזעור וצמצום הנזקים לטבע עקב השריפות, תוך התייחסות לעובדה שהגורם היחיד שזמין לכך הם עובדי הרשות.

במלחמה כמו במלחמה

על פי נוהל "להבה ירוקה" של הרשות, המיועד לסייע למחוז שכן שנפגע, הגיעו

בור שנוצר בשמורת עין אפק מפגז קטיושה

כדוריות מתכת שהתמזרו מפגז קטיושה והשחיתו גזע עץ אורן

כ־100 שריפות וכ־20 אלף דונם שנפגעו בשמורות טבע ובגנים לאומיים. קצב הפעילות והיקפי השימוש הגדולים במעכבי בעירה חיסלו את הכמות השנתית הממוצעת (כ־200 טון) וכדי לתת מענה מידי, גויס חיל האוויר שהפעיל רכבת אווירית לצרפת ב־11 טיסות של מטוסי בואינג שבהן הובאו לארץ 330 טון (30 טון בכל טיסה). אחד הקרויזים במלחמה היה טלפון משחר יששכרוב, שבשגרה, עובד כמנהל מרחב נגב צפוני ובמילואים מתפקד כחלק מצוות אוויר במערך התובלה של חיל האוויר, שדיווח על טיסותיו למרסיי בצרפת להביא לנו מעכבי בעירה... בנוסף, היו שני משלוחים באוניות ובסך הכל הובאו לארץ בתקופת המלחמה 700 טון חומר מעכבי בעירה (פי ארבעה משנה ממוצעת). במסגרת הפעילות האווירית בוצעו 1,300 שעות כוננות ו־830 שעות כיבוי ו־80 שעות תצפיות אוויריות (300 שעות ממוצע שנתי). עלות הפעילות האווירית במלחמה כ־12 מיליון שקלים (פי שלושה מהממוצע השנתי), ועונת השריפות, שמוגדרת עד

והמטען מוטל לפני חזית האש מתוך כוונה שהאש תיעצר במגע עם החומר. **תקיפה ישירה:** שילוב מים וקצף (לבן) לתקיפה ישירה של מוקד האש. יעילות הכיבוי האווירי מותנית בתנאי מזג אוויר בדגש על רוח, טמפרטורה, גובה טיסה נמוך, כמות חומר ליחידת שטח וסוג וצפיפות הצמחייה במקום. כדי לייעל איתור הנפילות, הופעלו סיורי אוויר על ידי מטוסים קלים, על מנת לאתר בזמן אמיתי את הנפילות ולהפעיל מידית את המטוסים. לפעולות הכיבוי הופעלו שבעה מטוסים במשך 30 יום, מאור ראשון ועד חשכה (המטוסים אינם פועלים בלילה). הטייסים פעלו ברצף במשך שעות ארוכות מעבר למגבלות, תוך סיכון עצמי וגילוי נחישות ודבקות במשימה הראויים לציון. בזכות עבודתם המסורה והמקצועית, נבלמה התפשטות האש ונמנעו נזקים גדולים יותר לטבע. במהלך המלחמה, היו כ־1,000 שריפות בשטחים פתוחים (לא כולל שטח עירוני) ונשרפו יותר מ־30 אלף דונם. מתוכם,

הצוותים עבדו יום ולילה, תוך כדי הפגזות נוספות באותו אזור שגרמו גם הן לשריפות חדשות ולסיכון העובדים בכיבוי. כעבור שלושה ימי לחימה מאומצים, בסיוע צוות ממחוז מרכז והסיירת הירוקה, ובסיוע מטוסי הכיבוי, כותבת השריפה בהר מירון

בכ־200 טון חומר מעכבי בעירה ובתקציב של כארבעה מיליון שקלים לעונה (70% במימון המדינה ו־30% במימון קרן קיימת לישראל). טקטיקת הלחימה בכיבוי האווירי מבוססת על הפעלת כמה מטוסים ברצף על פי המשימה כדלקמן: **תקיפה עקיפה:** המטוס נושא 1,500 ליטר מים משולב בחומר מעכבי בעירה (אדום)

פעולות הכיבוי בתקיפות עקיפות וישירות מהאוויר

לצערנו, היו גם גילויים של פריצות וגניבות במהלך המלחמה, ובגן לאומי בית שערים נגנבו מחשבים וציוד. כמו כן התבצעו ציד, כריתה ודיג לא חוקי, עקב היעדר פיקוח בשטח

חודש נובמבר - טרם הסתיימה. עם סיום המלחמה הקימה המשטרה שלושה צוותים משימתיים בהיקף של 1,200 שוטרים, שתפקידם לסרוק ו"לנקות" מנפלים ומתחמושת את האזור מחדרה וצפונה. עיקר פעילותם התרכזה בתחום העירוני.

היום שאחרי

מחוז צפון של הרשות החל בביצוע סריקות בתיאום המשטרה באתרים קולטי קהל שנפתחו מחדש שלושה ימים מתום המלחמה. במהלך השבוע שחלף, פשטו פקחי הרשות על כל השבילים ודרכי הרכב המסומנות מהחרמון ועד הכרמל וסרקו אותם כדי לוודא שאין נפלים.

בתום עשרה ימים מסיום המלחמה - חזרה הרשות לשגרה כאשר כל השמורות והגנים מתפקדים ומערך הפיקוח מטפל בעברייני הציד, הכריתות ואחרים וכמובן, מטפל בחילוץ ובפינוי מטיילים שנפגעו בעת הטיול.

בפעילות זו הושקעו כ-4,000 שעות של עובדי רשות שפעלו במסירות ובדבקות בכל משימה ומשימה שהוטלה עליהם. היו רבים נוספים שפנו וביקשו לסייע מיזמתם. מעבר לכל אלה, פעלו צוותי

הרשות במקלטים ביישובי הצפון ועודדו את היושבים בהם. בנוסף, הקימה הרשות (בתוך 48 שעות), בסיוע פיקוד העורף, מחנה אוהלים לקליטת 2,000 איש בו זמנית כשבכל מחנה ניתנו חמש ארוחות ביום, נערכו פעילויות לילדים ולמבוגרים, והוקמה מרפאה לסיוע נפשי לנזקקים. לסיום, אנו תקווה שתם פרק המלחמה ונשוב לשגרת פעילותנו לשמירה על הטבע, הנוף והמורשת ונתכונן לארח אתכם, לקראת חגי תשרי הבאים עלינו לטובה. ✿

שמוליק שפירא הוא מנהל אגף ביטחון ובטיחות ברשות הטבע והגנים